

RIBE KUNSTMUSEUM. GØR DIG KLOGERE PÅ KUNSTEN I ROMANTIKKEN

UNDERVISNINGSMATERIALE

Målgruppe: Folkeskolens udskolingsklasser

Ribe Kunstmuseum

LÆR RIBE KUNSTMUSEUM AT KENDE

Ribe Kunstmuseum er hjemsted for en række værker, der kredser om Romantikken og Guldalderen. Som det eneste sted i Esbjerg Kommune kan du her opleve, hvordan kunsten former sig i den første halvdel af 1800-tallet, hvor de første danske malere for alvor slår igennem på kunstscenen. Museet er placeret i en smuk herskabsvilla fra 1864 i hjertet af Ribe.

[Se filmen om museumsbygningen \(2:47\)](#)

[Se filmen om hvordan museet fik sin store kunstsamling \(2:58\)](#)

[Se traileren om Ribe Kunstmuseum \(1:31\)](#)

HVORFOR SKAL DU PASSE PÅ MALERIERNE?

Malerierne på museet er enestående. De er det, man kalder for unikaer.

Malerierne er gamle, og de har holdt sig så godt, fordi folk igennem tiderne har passet rigtigt godt på dem. På museet har vi et klimaanlæg, der sørger for præcis den rigtige temperatur og fugtighed, og det gør, at malerierne kan holde i mange år endnu.

Malerierne er samtidig et stykke dansk kulturhistorie

Mange af malerne har malet deres miljø og deres familie. Det vidner om, hvordan Danmark så ud på præcis det tidspunkt, hvor maleriet er malet.

„Hvad ville der ske, hvis kulturarven forsvandt?“

Heldigvis er vi mange, der passer på kunsten i Danmark. Museerne er steder, hvor kunsten bliver opbevaret under de bedste forhold, og fondene hjælper museer med at erhverve nye værker til deres kunstsamlinger. Andre fonde hjælper museerne med at restaurere deres bygninger og klimaforhold. Det gør de for at passe på den danske kulturarv for hvordan ville Danmark se ud, hvis den pludselig forsvandt? Hvad tror du?

HVAD ER ROMANTIKKEN?

Romantikken er den samlede betegnelse for en periode i Danmarkshistorien, der udspillede sig i 1800-tallet. I de følgende tekster stiller vi skarpt på begreberne „Guldalder“, „Nationalromantik“, „Biedermeier“ og „Naturromantik/Universalromantik“, der alle er underafdelinger af Romantikken.

„Hvad udad tabes skal indad vindes“

I starten af 1800-tallet gik det rigtig dårligt for Danmark. Englænderne tog vores flåde, og vi tabte Norge til Sverige. Og så var der også noget med et statsbankerot. Alle disse dårligheder fik kunstnerne til at stå sammen under mottoet „Hvad udad tabes skal indad vindes“. Det betød, at kunstnerne fokuserede på, hvad der var godt ved Danmark – hvad var egentlig rigtig dansk? Det er et spørgsmål, som man også kan stille sig selv i dag. Hvis du skulle vise noget typisk dansk, hvad skulle det så være?

En dansk kunst skulle etableres

Kunstakademiet i København blev opført af kong Frederik V i midten af 1700-tallet med den mission at få nogle dygtige og danske kunstnere. Før havde kongerne fået udenlandske kunstnere til at male portrætter og hugge statuer, men nu skulle det være slut: Danmark skulle være selvforsynende på

kunstmrådet. De fleste af Akademiets første professorer kom fra Frankrig og Tyskland. Nogle af de første danske kunstnere var fx Nicolaj Abildgaard og Jens Juel, men det er med Abildgaards elev, Eckersberg, at maleriet for alvor tager fart i Danmark. Eckersberg var banebrydende i og med, at han begyndte at male – ikke bare tegne skitser – udenfor. Det lærte han videre til sine elever, som så begyndte at male det danske land. Eckersberg lærte nemlig sine elever, at de skulle male det nære – det hjemlige.

Kunst- og kulturlivet blomstrede

Perioden fra 1800–1850 kaldes i kunsten for Guldalderen. Det var ikke kun inden for kunsten og kulturen, at det gik godt for Danmark i perioden – også videnskaben blomstrede. Jo, der skete virkelig noget i den første halvdel af 1800-tallet. Det var i denne periode, hvor H.C. Andersen skrev sine eventyr, hvor Bertel Thorvaldsen

huggede sine skulpturer ud af kæmpe-mæssige marmorblokke, hvor filosofen Søren Kierkegaard tænkte store tanker og hvor August Bournonville bragte dansk ballet til nye højder. Maleren C.W. Eckersberg opfordrede sine elever til at tage ud og male den danske natur, og fysikeren H.C. Ørsted opfandt elektromagnetismen.

Guldalderen er en del af den periode i Danmarkshistorien, der også kendetegnes som „Romantikken“. Her dyrkede man de tider, hvor det gik godt for Danmark. Det kunne fx være Vikingetiden eller Middelalderen. Et eksempel på dette kan være digteren Adam Oehlenschläger, der i 1803 udgav sin debutsamling, *Digte*, hvor man bl.a. kan læse „Guldhornene“, som starter med de efterhånden berømte ord: „De higer og søger i gamle Böger“. Herefter kom der fokus på gravhøje og andre oldtidsminder i malerierne.

! NATIONAL- ROMANTIK

Nationalromantikken ses i kunsten fra omkring 1840. Startskuddet var en strid om fyrstendømmerne Slesvig-Holsten, og det gjorde, at malerne, som en form for propaganda, begyndte at male det ærkedanske.

Konflikt i Slesvig-Holsten sætter gang i Nationalromantikken

I 1830 begynder fyrstendømmerne Slesvig-Holsten at gøre oprør mod den danske enevælde. Fyrstendømmerne ville gerne have selvstyre og skulle finde ud af, om de ville være danske eller tyske. Det resulterede i en række udfordringer.

„Et stort opsving i nationalfølelsen“

Slesvig-holstenerne var både tysk- og dansk-

talende, og hvilken part skulle have landsdelen? Skulle de to fyrstendømmer deles, eller skulle de bestå som én delstat? Kongen ønskede at holde hele kongeriet samlet, og til sidst udmundede hele debatten i den slesvig-holstenske krig i 1848. Striden gjorde, at der skete et stort opsving i den danske nationalisme, og malerne begyndte på ny at promovere Danmark. Det kunne de fx gøre med en nyudsprungne bøgeskov eller en landsoldat. Det kan du bl.a. se i P.C.

Skovgaards *Møens Klint*, som du kan læse mere om på side 12.

Øget fokus på det særligt danske

I Nationalromantikken kommer der også et øget fokus på bønderne (almuen), som blev regnet som det oprindeligt danske. Et eksempel på dét er *Sct. Hans aften* af Jørgen Sonne, hvor bønder i folkedragter danser omkring et sankthansbål.

! BIEDER- MEIER

Biedermeier er betegnelsen for en række tyske tanker, der vinder frem i Danmark i første halvdel af 1800-tallet. Omdrejningspunktet er et øget fokus på familielivet.

I Biedermeier vender kunstnerne og forfatterne blikket væk fra omverden og mod det hjemlige. Man betragter dagligdagen som et tilflugtssted for verdens stridigheder. Især familielivet og den verden, der befinder sig inden for hjemmets fire vægge, bliver dyrket i Biedermeier-kulturen. Det er hyggen og det hjemlige, der er i centrum for kunsten og litteraturen. Et eksempel fra Ribe

Kunstmuseums samling er Rørbyes *Kirurgen Chr. Fenger med hustru og datter* fra 1829, hvor kirurgen er malet sammen med sin kone, datter og dyr hjemme i stuen.

! NATURROMANTIK– OGSÅ KALDET UNIVERSALROMANTIK

Naturromantikens idéer er hentet fra tyske filosoffer. Filosoferne tog afstand fra oplysningstidens skarpe opdelinger af videnskab, religion og kunst, og mente, at verden hang sammen i én stor symbiose. Det bliver også kaldt et holistisk verdenssyn. En af de mænd, der fulgte de tyske filosofers idéer, var den danske digter Adam Oehlenschläger. Mens Naturromantikken indtog i poesi og filosofi skete omkring år 1800, så skulle der gå lidt længere tid, før den sås i malerkunsten.

Naturen er besjælet, og almindelige mennesker forstår sjældent at afkode den

Selvom de danske malere blev opfordret til at male det ærkedanske i 1800-tallet, så havde tysk kultur også en stor plads i mange af kunstneres hjerter, og mange af de tyske malere var inspireret af Naturromantikken tanker. Naturen er for romantikerne Guds

sprog. Den er besjælet, og almindelige mennesker forstår sjældent at afkode den. Det er derfor, vi har kunstnerne til at oversætte – kunstnerne er bindeleddet mellem os mennesker og den guddommelige natur. Det var kun ganske få danske malere, der beskæftigede sig med Naturromantikken, og de, der gjorde, var inspireret af tyske kunstnere som fx Caspar David Friedrich.

Melankoli og længsel i værkerne

I Naturromantikken værker er der ofte havudsigt, som et symbol på den guddommelige kraft, der findes i naturen, samt på naturens evige kredsløb. Værkerne er samtidigt oftest præget af melankoli og længsel. På Ribe Kunstmuseum finder du et eksempel på Naturromantik i Lundbyes Den opgående sol over havet.

VÆRKER I UNDERVISNINGS- MATERIALET TIL ROMANTIKKEN/ GULDALDEREN

I undervisningsmaterialet vil du finde spørgsmål til syv malerier fra Romantikken, som vil gøre dig klar til et besøg på Ribe Kunstmuseum

1. Martinus Rørbye: *Kirurgen Chr. Fenger med hustru og datter*, 1829
2. Eckersberg: *En matros tager afsked med sin pige*, 1840
3. P.C. Skovgaard: *Møens klint*, 1852–1853
4. Christen Købke: *Maleren Constantin Hansen*, 1834–1835
5. J.Th. Lundbye: *Den opgående sol over havet*, 1838
6. Constantin Hansen: *Athenatemplet i Paestum*, 1848
7. Jørgen V. Sonne: *Sct. Hans aften*, 1860

1. MARTINUS RØRBYE: KIRURGEN CHR. FENGER MED HUSTRU OG DATTER, 1829

I Romantikken blomstrede borgerskabet op. Borgerskabet bestod af folk som købmænd, bryggere, bankfolk m.fl., der havde arbejdet for deres formue i stedet for – som de adelige – at have arvet sig til den. At få malet et portræt af sig selv og sin familie var kun for de rigeste, og de gjorde meget ud af at se 'rigtige' ud, når de blev malet. Det var vigtigt at se seriøs ud og have sit smarteste tøj på – for et maleri kan man ikke bare slette igen som en selfie. Det er malet til evigheden. Og hvordan vil man se ud, når man ved, at maleriet kan blive fundet 200 år efter og hængt op på et kunstmuseum?

Christian Fenger

Christian Fenger var læge, generaldirektør for kirurgien samt Frederik VI's livskirurg, og så var han kunstsamler. Han var en særdeles velhavende herre. Familien boede i Store Kongensgade 250 i København – en bygning som man stadig kan se, men nu er husnummeret blevet ændret til nr. 72. I maleriet ses Fenger afbildet siddende i det gyldne snit, omkranset af sin hustru og sin datter. Hele billedet drejer sig om ham. Se blot på dyrenes blikretning! På væggen ses et portræt af Fengers svigermor, og på kakkelovnen står en buste af den romerske gud, Merkur. Merkur var gud for handel og kan henvise til Fengers far, der var købmand. På den måde forenes Fengers og hustruens to familier.

Fengers kunstsamling

Se godt på dét, som Fenger holder i sine hænder. Det er et kobberstik – en form for grafisk kunstværk. Grafikken var kunst for den almene borger, da den var meget billigere end oliemalerier. Ved at holde et stykke grafik i hænderne signalerer Fenger ydmyghed over sin økonomiske situation. Det var sådan, borgerskabet ønskede at blive portrætteret i første halvdel af 1800-tallet – inden for hjemmets rammer og med respekt for den økonomiske krise, som landet netop havde været i med statsbankerottet i 1814. Fenger var en stor beundrer af kunst og havde en stor samling, der fx rummede 118 oliemalerier. Datteren Else Sophie står og kigger interesseret med over sin fars ryg. Hun overtog hans kunstsamling efter hans død og gjorde den endnu større og gav den senere videre til sin søn. I 1920 blev samlingen vist for offentligheden ved en udstilling i Kunstforeningen i København.

Kvindetyperne i maleriet

I 1829 var det et ideal, at borgerskabets kvinder var tilbageholdende og tog sig af hjemmet. Maleriet fortæller den samme historie om Fengers kone. Rørbye har placeret hende lidt tilbage i rummet i mørk kjole og med tildækket hår. Hun står og strikker, mens hun kigger på sin mand. Det var ikke velset, at kvinder sad stille uden at lave noget. Ved at afbilde hende med et strikkesøj, siger Rørbye, at denne kvinde er arbejdsom og flittig, og hun har også arbejdet sig til familiens formue. Datteren Else Sophie er derimod helt anderledes afbildet og klædt i en lys kjole. Hun er et symbol på en ny og anderledes kvindetype, og hendes tanker bevæger sig ud over hjemmets trygge rammer.

Martinus Rørbye: *Kirurgen Chr. Fenger med hustru og datter*, 1829

SPØRGSMÅL:

1. Hvilken ting i maleriet fanger først din opmærksomhed?
2. Hvordan har maleren Rørbye vist Fengers rigdom i maleriet?
3. Hvilken følelse får du, når du ser på maleriet?
4. Hvorfor tror du, at Rørbye har placeret personerne, som han har?
5. Hvis du skulle have malet et familieportræt, hvordan skulle du og dine familiemedlemmer så stå placeret?
6. På hvilken måde kommer Biedermeier til udtryk i maleriet?

2. ECKERSBERG: EN MATROS TAGER AFSKED MED SIN PIGE, 1840

C.W. Eckersberg er Guldalderens vigtigste maler. Han er en af de allerførste ærkedanske kunstnere, og han er god til at lære fra sig. Faktisk er mange af de malere, som er med i dette undervisningsmateriale hans elever. Eckersberg ønskede hele livet at male og tegne verden klart, præcist og overbevisende. Hans malerier har derfor skarpe og tydelige streger, der adskiller tingenes former fra hinanden.

Hvad ser vi på billedet?

På billedet ser vi en matros, der holder en pige i hånden. De står på en gade, hvor der på muren hænger en gaslampe. Matrosen har taget hendes hånd, som han holder ind til sit bryst. Han kigger på hende. Hun undgår hans blik ved at vende sit ned på den brostensbelagte gade. De står begge, som var de i bevægelse. Han slår ud med sin venstre arm og lægger vægten på sit højre ben – over imod hende. I sin venstre hånd har hun en kurv, som rører hendes ben, der synes at gøre klar til at træde væk fra ham. Matrosen ser glad ud – det er svært at tro, at han har taget afsked med pigen. Lyver Eckersberg for os med sin titel? Læg mærke til, hvor høj muren bag parret er. Kastanjetræet virker gigantisk! Som træ symboliserer kastanjen glæde og melankoli, men også tilgivelse. Prøv også at se på skyggerne. De smelter sammen til én på muren bag parret. Mon det skal betyde, at parret ikke giver slip på hinanden? Måske

skal de mødes igen? Fortællingen er svært at forstå. Eckersberg skildrer hverdagslivet fra en uventet vinkel, så vi, der ser på billedet ser noget andet, end de personer, der er malet. Matrosen og pigen kan ikke se skyggerne, det kan kun vi. Andre gange maler Eckersberg det omvendte – at dem på billedet ser noget, som vi ikke ser, men det er en helt anden historie.

Værket er åbent for analyse og fortolkning

Eckersberg maler flere billeder som det af matrosen – de såkaldte genremalerier, hvor en situation fra hverdagslivet er hovedmotiv. Eckersberg maler genremotiver på forskellige tidspunkter i sin karriere. Billedet her er et af hans sene værker, og måske netop derfor skildrer han scenen i billedet – afskeden – på en anden måde, end han plejer: I sine billeder fortæller Eckersberg ofte en præcis eller tydelig historie, hvor man ikke er i tvivl om, hvad der sker. Men sådan er det ikke med billedet

her. Vi ved ikke, hvem parret er. Vi er ikke sikre på deres forhold eller deres følelser for hinanden. Vi ved heller ikke, hvor de befinder sig helt præcist. Måske på en gade i nærheden af matrosens skib? Eller hendes hus? Sagt med andre ord: Værket er åbent for analyse og fortolkning. Derfor må vi se nærmere på ting og detaljer i billedet og på den symbolik, der kan knytte sig til dem. Kun sådan har vi mulighed for at komme en fortælling eller et budskab nærmere.

Eckersberg: *En matros tager afsked med sin pige*, 1840

SPØRGSMÅL:

1. Beskriv farverne og stemningen i maleriet
2. Giv dit bud på, hvad der sker på billedet.
Hvad er historien bag? Hvad siger matrosen til pigen?
3. Hvordan tolker du, at skyggerne smelter sammen?
4. Hvorfor tror du, at Eckersberg har valgt at male lige præcis matrosen og pigen?
5. Har du nogensinde sagt farvel til en, som du godt kan lide?

3. P.C. SKOVGAARD: MØENS KLINT, 1852–1853

I Guldalderen begyndte mange kunstnere at vende blikket mod det særlige ved Danmarks natur. Starten af 1800-tallet var nemlig præget af uro og omvæltninger i samfund og økonomi. Der var brug for en ny national selvtillid, og det var opfattelsen, at danskerne var forment af landets natur på positiv vis. Maleren P.C. Skovgaard havde skoven som yndlingsmotiv. Den var frodig og frygtindgydende, men også smuk og idyllisk. Nogle gange malede Skovgaard også mennesker i pagt med naturen i skoven. Den grønne farve – med alle dens nuancer og farvespil – blev hurtigt til et af hans kendetegn. Et andet kendetegn blev det høje, grønne bøgetræ.

Klinten var populær blandt malere

Møns Klint var et populært udflugtsmål for mange kunstnere, der fandt inspiration i de monumentale hvide klipper og den specielle natur. Blandt de første til at afbilde dette sagnomspundne og dragende sted var maleren C.W. Eckersberg. En forklaring på klintens popularitet kan være, at også videnskaben fandt stedet interessant. Geologen Søren Abildgaard udgav i 1781 de første af sine betragtninger om klintens geologiske forhold. Herudover var Møns Klint et af de eneste steder, som kunne få guldaldermalerne til at gengive en helt særlig natur og et kupperet terræn, der kunne minde lidt om de norske fjelde eller Alpernes frygtindgydende tinder.

Idyllisk vs faretruende

I billedet er det dramatiske og faretruende neddæmpet. Alt ånder fred og ro, og naturen er indbydende varm og smuk. Skovgaard besøgte Møns Klint flere gange, særligt i 1840'erne og 1850'erne, hvor han lavede en række tegninger, akvareller og oliemalerier. Læg mærke til de forskellige nuancer af grønt i den frodige natur i billedets højre side. Læg også mærke til de hvide, næsten gennemsigtige skyer, der følsomt markerer overgangen mellem hav og himmel – nøje afstemt i varme nuancer af blå. Farverne står i kontrast til klintens hvide kridt, som lyset, der kommer ind fra billedets venstre side, falder på. Kridtet nærmest blænder i solen. Det er midt på dagen. Solen står højt på himlen, og det er varmt. Idyllen står dog i skarp kontrast til den fare, som klinten også bærer med sig – læg mærke til, hvor tæt Skovgaard har stået på kanten til afgrunden. Faktisk er dét sted, som Skovgaard malede i dag, styrtet i havet.

Den uberørte natur

Maleriets egentlige motiv – altså den kridhvide klint, som ses i midten af billedet – træder dog lidt i baggrunden. Det er vist ikke klinten, som har været vigtigst for P.C. Skovgaard at skildre. Det er nærmere naturen i sin helhed – uberørt natur i storslået harmoni. Det eneste tegn på menneskeligt liv og færden er skibene på havet.

P.C. Skovgaard: *Møens klint*, 1852-1853

SPØRGSMÅL:

1. Beskriv hvad du ser i billedets forgrund, mellemgrund og baggrund.
2. På hvilken årstid er billedet malet?
Hvorfor tror du, at Skovgaard har valgt lige præcis dét tidspunkt?
3. Hvis du skulle male et Nationalromantisk motiv, hvad ville du så vælge?
4. Hvad er ærkedansk for dig?
5. Hvordan kommer Nationalromantikken til udtryk i Skovgaards maleri?

4. CHRISTEN KØBKE: MALEREN CONSTANTIN HANSEN, 1834–1835

I Guldalderen sad kunstnerne ofte model for hinanden. De malede såkaldte kunstnerportrætter, hvor de viste hinanden i atelieret, i gang med at arbejde eller tænke over, hvad de maler. Sådan et portræt er Christen Købkes portræt af maleren Constantin Hansen – og så alligevel ikke. For godt nok har Købke malet sin ven og kollega, men han har undladt at male rummet eller atelieret, hvor han befinder sig. Kun vandrestaven i Hansens venstre hånd viser, at billedet markerer en bestemt begivenhed i kunstnerens liv. Portrættet her kan derfor ses mere som et vennebillede end et kunstnerportræt. Købke har ikke afbildet Hansen som kunstner, men som en god ven.

En farefuld rejse

Der er en grund til, at Constantin Hansen holder en vandrestav – eller stok – i hånden. Han skal nemlig ud på en lang rejse til Italien. Han skal ned og studere de „gamle mestre“, fx Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael og Tizian, og samtidig øve sig i at male ruiner og monumenter. Det var meget almindeligt, at man fik malet portrætter af folk, før de skulle ud at rejse. I 1800-tallet kunne man sejle, køre i hestevogn, eller også skulle man gå – ikke noget med at taget et tog eller en flyver. Vejen til Italien var lang og hård. Hansen kunne blive syg og dø undervejs, og Købke har muligvis malet sin ven for at huske ham, hvis han aldrig vendte tilbage. Eller Constantin Hansen kan have fået Købke til at male et billede, så hans familie havde et minde.

De sorte negle

Maleriet er ikke lavet til at blive udstillet. For at komme med på den store udstilling på Charlottenborg (Kunstakademiets udstilling) i 1835 skulle man opfylde en række krav. Det gjorde Købkes portræt af Constantin Hansen ikke. Hansen er afbildet med en halvknappet frakke og sorte negle, og det ville være ganske utænkeligt, at man ville have udstillet sådanne sløseri. Beskidte ting blev simpelthen censureret væk. Kunsten på dette tidspunkt skulle få folk til at have det godt, ikke til at væmmes.

De sorte negle er en lille detalje, som man måske ikke lægger mærke til ved første øjekast. Sådanne detaljer findes der mange af på Ribe Kunstmuseum. Du kan finde flere detaljer i filmen *På jagt efter detaljer i maleriet* (3:58).

Christen Købke: *Maleren Constantin Hansen*, 1834-1835

SPØRGSMÅL:

1. Beskriv den måde, Constantin Hansen sidder på.
2. Hvorfor tror du, at Købke har malet Constantin Hansen i et udefinerbart rum?
3. Hvilke farver har Købke brugt i sit værk?
Hvad gør farverne ved motivet og stemningen?
4. I Romantikken begyndte man at male flere følelser.
Hvilke følelser kan du se i Hansens ansigt?

5. J.TH. LUNDBYE: DEN OPGAENDE SOL OVER HAVET, 1838

Lundbyes maleri er et atypisk værk fra Guldalderen. Hvorfor? Jo, det viser hverken grønne marker, bøgetræer eller oldtidsminder. Ikke engang en blå himmel med små, bløde skyer. I Lundbyes billede er der noget helt andet på færde. Maleriet er et godt eksempel på dét, der hedder Naturromantik. Naturromantikkenes malere yndede at male havet. Dét var nemlig et symbol på evigheden – og evigheden kan også tolkes som Gud. I Lundbyes maleri befinder vi os på en strandbred og kigger ud mod evigheden. I det fjerne skimtes nogle stejle skrænter, måske er det bjerge. Det er pudsigt, at en maler som Lundbye, der ellers ynder at male det danske landskab, i dette billede giver så få tegn på, hvor vi befinder os. Er det overhovedet i Danmark? Det kan man kun gisne om.

Den gemte sol

I maleriets titel er solen det centrale, men når vi kigger på værket, er solen gemt. Vi ved, den er der, vi kan også næsten skimte den bag skyerne, men det er dens stråler, der bliver reflekteret i skyerne, der er billedets altoverskyggende motiv.

Strandbredden binder billedet sammen

Læg mærke til billedets venstre side. I forgrunden ses strandbredden, det er her, vi står og kan kigge ud over havet, og den smukke solopgang. I billedets mellemgrund spejler den farverige himmel sig i havet, og i baggrunden ses et skib på vej mod land. Den venstre side i billedet er lys og positiv. Læg så mærke til billedets højre side. Her mødes vi i forgrunden af en mørk klippeblok, og i mellemgrunden ses en regnsky komme ind over havet – det regner så meget, at den er tæt på at gemme billedets baggrund, de stejle bjerge, for os. Den højre side er negativ.

Lundbye formår dog at forene modsætningerne. Det gør han med lyset, men også med forgrunden, der forbinder den urolige højre side med den rolige venstre side ved hjælp af den flydende tang og den tang, der ligger skyllet op på strandbredden. Lundbye forbinder her himmel, hav og jord, positivt og negativt i ét stort kredsløb. Og det er lige præcis i dét, vi ser Naturromantikken. Det evige kredsløb. Evigheden.

J.Th. Lundbye: *Den opgående sol over havet*, 1838

SPØRGSMÅL:

1. Hvor tror du, at vi befinder os? Er stedet vigtigt for billedets betydning?
2. Hvilke farver kan du finde på billedet?
3. Hvorfor tror du, at Lundbye har gemt solen bag skyerne?
4. Hvad sker der i billedet om ti minutter? Hvordan ser himmelen og havet ud der?
5. Har du oplevet et naturfænomen, som du synes var „guddommeligt“?

6. CONSTANTIN HANSEN: ATHENATEMPLET I PÆSTUM, 1848

Nogle af malerne i Guldalderen var heldige at vinde en stor konkurrence på akademiet. Når man havde vundet den, fulgte der et tre-årigt ophold i Rom med. Så heldig var maleren Constantin Hansen ikke. Til gengæld søgte han et rejselegat fra Fonden ad Usus Publicos, som var en fond oprettet af Kong Frederik d.5. Og det fik han! Constantin Hansen rejste afsted i 1835 sammen med en af sine gode venner, maleren Jørgen Roed. De rejste over Tyskland til Italien, hvor de opholdte sig i Rom og på kysten ved Napoli. Det er på denne tur, at maleriet Athenatemplet i Pæstum er blevet til.

Gudindens tempel

På en gammel ruin vogter en dreng over tre geder. Han er hyrde og skal passe på, at gederne ikke løber væk. Han skal også få dem med hjem, når solen går ned. Solen skinner, og himlen er blå. I horisonten kan man skimte vandet. Ruinen har engang været brugt som et tempel for gudinden Athene. Athene var krigsgudinde, gudinde for håndværk og kunst, og så var hun god til at beskytte byer. Folk byggede templer til guder for at ofre og for at tilbede dem. Så mente man, at de ville beskytte dem ekstra godt.

Solens varme kan mærkes gennem maleriet

Kig godt på billedet. Kan du se penselstrøg – spor efter den pensel, som Constantin Hansen har malet billedet med? Nej vel? Constantin Hansen brugte, som mange andre af sine malerkolleger, oliemaling til sine malerier. Det betyder, at malingens farvepigmenter

blev blandet op med olie, der fungerede som bindemiddel. Når han havde malet på sit lærred skulle han vente i noget tid, før han kunne male ovenpå – for oliemalingen skulle være helt tør. Til sidst lagde han en lak (fernis) over sit maleri, så det kunne stå helt fint og blankt. Lakken beskyttede også oliefarverne mod snavs. Læg også mærke til farverne, som Constantin Hansen har brugt. De står helt klare og lysende. Med farverne giver han os en fornemmelse af, at vi er i Italien og ikke i Danmark. Vi kan nærmest mærke solens varme, når vi står foran billedet.

Constantin Hansen manipulerer med sit motiv

Når man kigger på billeder fra Guldalderen, tror man ofte, at maleren har malet det, han så. Det er forkert. Maleren malede i høj grad dét, han syntes ville blive det bedste billede. I billedet fra den græske by Pæstum har Constantin Hansen malet templet, men

hyrden fandt han i en helt anden by. Han har først malet et lille billede af hyrden, er rejst videre, og har derefter malet et lille billede af templet. Hjemme i sit atelier har han så sat de to motiver sammen. Det er blevet til bl.a. det billede, du kan se på Ribe Kunstmuseum. Det er altså ikke noget nyt at sætte to forskellige billeder sammen til ét – Constantin Hansen manipulerede også med sit motiv.

Hyrden fangede Hansens opmærksomhed

Hansen synes, at hyrden var et så godt motiv, at han genbrugte ham som motiv i flere af sine malerier. Der findes versioner af hyrden på Statens Museum for Kunst i København og Nasjonalgalleriet i Oslo.

Constantin Hansen: *Athenatemplet i Paestum*, 1848

SPØRGSMÅL:

1. Hvad lægge du mærke til som det allerførste i billedet?
2. Hvordan er perspektivet i billedet. Hvor står vi henne?
Hvad kan vi se – og hvad kan vi ikke se?
3. Hvorfor tror du, at det var vigtigt for malere at komme til Italien og male?
4. Hvis du skulle til udlandet og studere, hvordan ville du så forberede dig?
5. Hvor lang tid tror du, at det har taget at male templet i Pæstum?
6. Hvordan har Constantin Hansen brugt sine pensler i maleriet?

7. JØRGEN V. SONNE: SCT. HANS AFTEN, 1860

Jørgen V. Sonne er en maler, der ligesom P.C. Skovgaard giver sig i kast med Nationalromantiske motiver. Der er dog stor forskel på de to malere, da Skovgaard primært bruger skoven til at sætte fokus på det danske. Sonne bruger bønderne. Sammen med andre samtidige malere hylder Sonne livet på landet – det oprindeligt danske.

Sankthans aften

Motivet er let at genkende. Folk, der danser omkring et bål. Hvis vi er i tvivl om, hvad der sker, kan vi kigge på værkets titel: En Sct. Hans Aften. Sonne har afbildet bønderne glade og i folkedragter. Læg mærke til stedet, hvor bønderne holder sankthansbål. Det er en kæmpehøj – et oldtidsminde. På højens store sten i maleriets mellemgrund sidder en mand med sin violin. Det er ham, der spiller op til dans. Der kommer flere folk til, kan man se. Det er som om, en af de dansende mænd i rundkredsen – lige nedenfor – kigger op på ham. Se, hvordan lyset fra bålet oplyser kvindernes ansigter. De smiler allesammen. Engang troede man, at sankthansaften var

fyldt med magiske naturkræfter – både gode og onde. Bålet skulle holde onde kræfter væk. Der var også tradition for at plukke urter og planter, der kunne helbrede de syge. Læg derfor mærke til planterne i forgrunden af billedet – måske er det de helbredende urter, som Jørgen V. Sonne har malet?

Kunsten skal skabe glæde

På tidspunktet, hvor billedet er malet, skulle kunsten kun beskæftige sig med det gode og det smukke. Man skulle få det godt af at kigge på kunsten, og måske kunne man fantasere sig selv ind i billedet, hvor alle var glade og havde det godt. Derfor har Sonne også pyntet lidt på sit motiv. Bønderne gik nemlig ikke

altid i folkedragter, selvom malerne fik det til at fremstå sådan. Derfor havde malerne selv dragterne med ud til bønderne, og bad dem om at klæde sig ud. Malerne var ligeglade med, om folkedragterne stammede fra Hedebo eller Fanø, bare de var flotte. Og de genbrugte ofte dragter fra tidligere malerier.

Jørgen V. Sonne: *Sct. Hans Aften*, 1860

SPØRGSMÅL:

1. Beskriv billedets komposition og perspektiv.
2. Sæt ord på billedets forgrund, mellemgrund og baggrund.
3. Hvor mange lyskilder findes der i billedet?
4. Hvordan fejrer du Sct. Hans?
5. Giv eksempler på Nationalromantiske træk i maleriet.